СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 229. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 2-го жовтня 1935. — VOL. XLIII. No. 229. Jersey City, N. J., Wednesday, October 2, 1935. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ЗАКЛИКАЄ БИЗНЕС ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ

БОВЛДЕР ДЕМ (Невада). — Президент Рузвелт виголосив тут на врочистім посвяченню тами в „кеніоні" Бовлдер промову, в котрій закликав бизнесменів узяти на себе відповідальність за дальший розвій бизнесу.

Президент говорив, що федеральний уряд своїми публичними роботами, як будування гати, дав промисловому рухови підтримку в тяжких часах та що тепер настав час, щоби приватний бизнес узяв на себе дальше ведення промислового руху в краю. Уряд видав велику масу гроша, але тепер президент уважає, що уряд свою задачу вже скінчив. Приходить черга на правáтних підприємців.

Далі президент змалював користи для краю з гати на ріці Колорадо.

РОЗБИВСЯ РЕПОРТЕР.

БОВЛДЕР ДЕМ (Невада). — Ґазетярський репортер Джін Редвел піднявся на своїм літаку недалеко від місця, де задержався поїзд з президентом Рузвелтом, і зараз упав з літаком на землю. Літак загорівсь, але летун-репортер успів вирватися з нього живцем, хоч був тяжко ранений.

ЗАБИРАЮТЬ ЛЮДЕЙ ІЗ ЗАГРОЖЕНОГО КОРАБЛЯ НА РИФІ.

КІНГСТОН (Джемейка). — На кораблі „Ротердам", що осів коло 40 миль на схід від Джемейки на підводній скелі, появилася проточина й команда корабля приказала перевезти всіх пасажирів з „Ротердаму" на англійський корабель „Аріґвані", що прийшов йому на допомогу.

Перевезено без пригоди 460 пасажирів та частину залоги. „Аріґвані" має всього 6,746 тон і тому він просто переповнений людьми. Через те він перебере тільки найпотрібніші пакунки людей „Ротердаму" та негайно попливе з людьми до Кінгстону, щоби висадити там людей і залогу „Ротердаму".

Як залога „Аріґванія" перевозила людей з „Ротердаму", пасажири „Аріґванія" забавлялися 'танками й ловлею риби.

ВІДКРИВАЮТЬ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ СПРАВ ЗЛОЧИНУ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Ґубернатор цього стейту відкрив 4-денну конференцію для боротьби з організованим злочином. Першою цілю конференції є піддати найближчій сесії стейтової леґіслятури проект для нового законодавства.

БАНК ЗАМКНЕНИЙ ЧЕРЕЗ САМОГУБСТВО УРЯДНИКА.

БРЕДФОРД (Па.). — У суботу поповнив тут самогубство Френк Калкинс, заступник головного касієра Комерційного Краєвого Банку, другого щодо величини банку в цім місті. В понеділок банку не відкрито. Показалося, що він має недобір у сумі мілион долярів.

З ПЕРЕСЛУХАННЯ В СПРАВІ МУНІЯ.

САН ФРАНСІСКО. — Перед „рефері", що делеґований судом для вислухання справи Томи Мунія, переслухувано далі Варена Билинґза, що був з Томою Мунієм засудженний на досмертну вязницю як співвинний за бомбовий замах на санфрансіську параду воєнного приготування, в котрій згинули десять осіб.

Билинґз не хотів відповідати на багато поставлених йому питань. Він не хотів приміром сказати, як він назвав детектива Свонсона, як цей пропонував йому свідчити проти Мунія. Він говорив, що тверда тюремна рутина притупила його память. Коли прокуратор став гостріше допитуватися, Билинґз став кричати, що він є жертвенним козлом бомбового замаху. „Даруйте мені, що я не можу відповісти на ваші питання", говорив він. „Я хотів би розповісти вам про все з найменшими подробицями, але цілі роки я мусів скупчувати свою память на роблення годинників, щоб ратуватися від божевілля".

ПОЗИВАЮТЬСЯ ЗА ЦАРСЬКУ СПАДЩИНУ.

НЮ ЙОРК. — Пані Анастасія Чайковська внесла була позов у місцевім суді, добиваючися судового признання себе спадкоємницею по останнім царю Росії, Миколі Другім.

Вона називає себе справжньою великою княжною Анастасією Миколаєвною, дочкою царя Миколи.

Оноді суд відкинув цей позов, кажучи, що в цьому суді нема ніякого спору за спадщину по цареві Миколі й тимсамим суд не може позовниці признати спадку.

Пані Анастасія Чайковська переконала кілька осіб, котрі знали царя Миколу, що вона справді царська дочка. Багато інших осіб відкидали з обуренням її претенсії.

ПРИЗНАВСЯ ДО ВБИВСТВА ЖІНКИ ЗА ГРОШІ.

НЮ ЙОРК. — Поліція каже, що Фредерик Гибз, 29-літній Мурин, по професії помічник пастора в одній церкві в Гарлемі, признався, що він за гроші вбив вдову по Даніелі Ріді, чорному льокаї одного банкира.

СЕНЗАЦІЙНЕ АРЕШТУВАННЯ В РІВНОМУ.

В Рівному арештовано в ночі особистого секретаря президента міста, Зигмунтовича. Це арештування стоїть у звязку з надуживаннями двох маґістратських урядовців, Севка і Бронка. Зигмунтович обвинувачений теж, що в цій афері намовляв свідків до фальшивих зізнань.

ДНЕВНИК КОЛЮМБА.

Совєтські газети доносять, що в Карґопольськім музеї знайшли оригінал дневника Христофора Колюмба. Та сумніваються, чи він правдивий.

КАТАСТРОФА ПІДЧАС ЛЕКЦІЇ В ШКОЛІ.

В Сан Петро Аґліяна, як подають з Фльоренції, завалилася повала у вселюдній школі підчас лекції, на якій було 40 дітей. Зпід румовищ видобуто 6 дітей, тяжко ранених. Решта дітвори вийшла з катастрофи ціло.

НОВА УКРАЇНСЬКА ОПЕРЕТА НА ЧЕСЬКІЙ СЦЕНІ.

Дня 2-го листопада ц. р. в салі „У млинаржце" в Празі - Сміхов чеський аматорський гурток „Гуманіта" виставить нову пєсу-оперету в трох діях (казку для дорослих): „Лев з Абісинії". Музику написав М. Аркас, а лібрето М. Чирський. З українського рукопису пєсу переклав Бретіслав Коґоушек. Гурток „Гуманіта" під управою п. Б. Коґоушка готує теж виставу Аркасової опери „Катерина".

КРЕДИТИ ДЛЯ ХЛІБОРОБІВ.

Як подає польська преса, Державний Рільничий Банк внедовзі урухомить кредити у висоті 4 мілионів злотих на поперття і розвиток хліборобства. Ці кредити розділюватимуть хліборобські кооперативи.

ЗМЕНШЕННЯ ЧИСЛА УРОДИН В ІТАЛІЇ.

Останні італійські статистичні дані виказують, що всі зусилля фашистівського уряду, щоби збільшити число населення Італії, число уродин в державі значно зменшилося. Впродовж перших 7-мох місяців 1934 р. число уродин переважило там число смерти на 253,805, а в біжучому році в цьому самому часі вже тільки на 226,170. 31. липня ц. р. населення Італії виносило 43,316,-000.

ПОВІСИВСЯ, БО ЩУРІ ЗІЛИ ЙОМУ ГРОШІ.

В околиці Валенції повісився рільний робітник, Карло Мореті. В залишеному листі подав причину свого розпучливого кроку. Він ціле своє життя щадив, щоб купити собі маєток. Гроші ховав у схованку. Недавно вирішив він здійснити свою мрію: купив фільварок. Коли прийшлося платити, Мореті пішов до сховку, щоби взяти гроші. Та тут з жахом побачив, що всю його готівку щурі потяли на дрібні кусні. Під першим вражінням цього удару Мореті відібрав собі життя.

ВАЛЬДЕМАРАС ОЖЕНИВСЯ В ТЮРМІ.

З Ковна наспіла вістка, що бувший диктатор Литви, Вальдемарас, оженився в тюрмі. Як відомо, Вальдемарас засуджений за державний замах.

„УКРАЇНСЬКІ ОСВІТНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІСТАЛИ ДОРАЗОВІ СУБВЕНЦІЇ".

В польській пресі появився комунікат про люстрацію перемишлянського й бережанського повіту тернопільським воєводою. Всюди витали воєводу — кажеться в цьому комунікаті — Поляки, Українці і Жиди з духовенством напереді. Воєвода відвідував святині і польські, та українські господарські, освітні й суспільні організації. Воєвода цікавився життям села і відповідно до потреби давав підмоги на Людові доми, костели, церкви, виховні заведення і т. п.

„В кількох місцевостях — пише „Час" — воєвода признав субвенції українським організаціям „Рідна Школа", „Просвіта" й іншим. Назагал підчас своєї подорожі воєвода признав субвенції на понад 15,000 зл. (Цікаво, скільки з цих грошей, зложених населенням, припало українським інституціям? — Прим. Ред.). У Перемишлянах і Бережанах воєвода приняв делеґації та взяв участь у товариських зборах, уладжених місцевим громадянством на честь передових кандидатів на послів: мін. Шецля і д-ра Біляка".

КАТОЛИКИ В КИТАЮ.

На основі даних „Китайського Християнського Річника" Китай має тепер 2,702,468 зареєстрованих католиків. У порівнанні з минулим роком число католиків у Китаю зросло на 73,908 осіб. Єрархія китайської католицької церкви складається з 89 епископів, з яких 14 є місцевого походження. На загальне число 4,014 католицьких священиків є 1,647 Китайців. У місийній праці помагають католицьким священикам 1,148 монахів та 3,319 монахинь, не вчисляючи 11,833 катехитів і катехиток та 14,932 вчителів.

ЗАСТРІЛИВ ЖІНКУ І ДОЧКУ.

Михайло Гасич, муляр в Ужгороді, застрілив свою жінку і 17-літню дочку. Вбивник по вбивстві втік із дому, переходив пючи з одної коршми до другої, і аж рано його поліція пяного зловила. Причиною фамілійного нещастя була нужда, і через це вічні сварки, а крім того і та обставина, що друга жінка Гасича причинилася до розпутнього життя дівчини з першого подружа. Це останнє дуже огірчило порядного колись Гасича і довело до такого смутного кінця.

БОРОНИВСЯ ПЕРЕД ЗЛОДІЯМИ — ПОПАЛИВ ДІТИ.

Сепо Юрій з Паланок (Закарпаття) доглядав свій сад перед злодіями. Обгородив його дротом, до чого впустив електричний ток. Діти бавились, доторкнулися дроту і тяжко попеклись. Їх відвезено до лічниці, а на власника подано скаргу.

ДІТИ СПАЛИЛИ СЕЛО.

У Ґривалті, пов. Новий Торг, вибухла величезна пожежа, що охопила дві третини села. На місце катастрофи прибули пожежні сторожі зі Щавниці і сусідних місцевостей. Згоріло 46 мешкальних домів і кількадесять господарських будинків. Шкоди йдуть на сотки тисяч. Дохоженням виказало, що вогонь спричинили діти, лишені без опіки.

РЕФОРМА ПРАВНИХ СТУДІЙ У ПОЛЬЩІ.

Правничі організації в Польщі випрацьовують проєкт реформи правничих студій. Безпосередньою причиною цеї реформи є масова надпродукція правничої інтеліґенції. В звязку з цим проєктують поділ студій на правничих виділах на студії вищі і нижчі. Покінчення нижчих студій давало би право до праці в адміністрації державній і самоуправній, покінчення вищих студій уможливляло би доступ до судівництва й адвокатури. В цей спосіб реформатори надіються запобігти надпродукції правничої інтеліґенції.

ПІДПАЛИ В ЛІДІ.

Як у минулому, так і в цьому році в Ліді на денному порядку підпали. Постійно вибухають пожежі, на периферіях і в центрі міста при вул. 3-го травня. Недавно згоріла стодола зі зборами братів Свєдоровичів на Росляках. А ще давніше згоріли три стодоли при вул. 3-го травня, всі в сусідстві дому, в якому мешкає бурмістр міста. Щоб викрити спричинника пожеж, населення Ліди вирішило зорганізувати сторожу біля своїх будинків. Існує підозріння, що підпалює якийсь ненормальний тип, таксамо, як минулого року.

СУДОВА САЛЯ ПІД ОХОРОНОЮ СКОРОСТРІЛІВ.

Перед воєнним судом у Відні розпочався процес бувшого президента поліції, Штайнгавзля, обвинуваченого за участь у липневому заговорі з 1934. р. Судової салі стереже відділ війська зі скорострілами. Обвинувачений до вини не признається.

ТРЕТІЙ ГРАБУНОК ЛИПЕЯ.

По грабунку кількох празьких туристів і одного господаря з Березова (на Закарпаттю) жандармерія думала, що Липей і його товариш Кливець утекли до Польщі. Такі інформації подали і польські пограничні сторожі. Але не так було. В неділю зробили нагінку на дикі свині більше стрільців з Волового в поблизьких лісах. Між ними був і Максиміліян Ироушек, гайовий, на котрого напали в лісі Липей і Кливець, намірили на нього рушниці і жадали, щоби віддав свою. Ироушек також підняв рушницю для оборони, але в тій хвилі дістав стріл у ногу. Упав, але ще з землі вистрілив два рази на опришків. Тоді мабуть сам Липей вдруге вистрілив на лежачого і тяжко зранив його в черево. На стріли і крик збіглись інші стрільці, стріляли за опришками, але їх не зранили. Раненого Ироушка віднесли спершу до Волового, а потім автом відвезли до шпиталю у Севлюші. Був там оперований. Лікарі установили, що поранення є дуже тяжке, бо є прострілений мочевий міхур і кишки.

Часописи подають, що нагорода за зловлення Липея є вже підвищена на 10,000 Кч.

Жандармерія старається тепер за всяку ціну обох опришків зловити. Зібрано 150 жандармів з Підкарпатської Руси і 150 із Словаччини, які будуть перешукувати околичні ліси й полонини. Ці відділи жандармерії будуть так довго у вилівській окрузі, доки розбійників не зловлять.

НА ПЕРЕДОДНІ ВОЄННИХ ОПЕРАЦІЙ В ЕТІОПІЇ

РИМ. — Воєнна підготова скінчена. До Африки вислано на днях іще 30,000 жовнірів. Це значить, що нагромаджено там уже стільки італійського війська, що можна розпочати цілком добре офензиву проти Етіопії. Загальна думка така, що болото в Етіопії вже присихає і нема ніяких причин зволікати з воєнними операціями. Навпаки, їх треба розпочати негайно, якщо вони мають бути вдалими.

До приспішення виповідження війни натискає італійського диктатора сам італійський нарід. Ситуація тепер є така напружена, що треба рішитися в один або другий бік. Та назагал панує переконання, що Мусоліні формально не виповість війни Етіопії, але зачне воєнні кроки без такого виповідження.

НА ЩО ЧИСЛИТЬ МУСОЛІНІ?

РИМ. — В Італії здають собі добре справу з того, що як зачнеться війна з Етіопією, Ліґа Націй стане проти Італії. Значиться, що Італії треба буде виступити з Ліґи. Це станеться автоматично тоді, коли Ліґа ухвалить економічні санкції проти Італії. Та Мусоліні потішається тим, що ті санкції не будуть дуже гострі та що йому таки вдасться дещо дістати від тих країв, що не є заступлені в Лізі.

ЗБАНКРОТУЄ, ЗАКИ ПОБІДИТЬ.

ГАРАР (Етіопія). — Етіопські військові знавці твердять, що Італія не зможе підбити Етіопії. Кажуть, що таке підбиття забрало би багато часу і коштувалоб Італію страшні суми гроша. Тому саме вона не зможе видержати цеї кампанії вже з фінансово-економічного боку, бо вона доведе її до цілковитого банкротства, заки увінчається успіхом. Крім того Етіопія багато числить на допомогу англійської фльоти.

КИНУТЬ ПРОТИ ІТАЛІЇ ВСІ ЗАСОБИ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Етіопці не думають щадити муніцію і військо. Рішили кинути відразу всі сили проти Італії. Думають, що чим далі, тим буде гірше з Італією, а не з ними, бо вони доставатимуть зброю й амуніцію, а Італія не зможе цього доставляти до Африки.

ПІДПИСАНО ЗАГАЛЬНУ МОБІЛІЗАЦІЮ.

АДІС АБАБА. — Король підписав розпорядок, що заряджує загальну мобілізацію. Та кажуть, що це тільки зроблено так для світа, бо такий розпорядок на ділі нічого не зміняє.

„ХАЙ ЖИВЕ ЕТІОПІЯ" НА ВУЛИЦЯХ РИМУ.

РИМ. — Джеймс Донеґю, літ 19, кревняк „славної" зі своїх мілионів Варвари Гутон, крикнув з готелевого вікна підчас фашистівської демонстрації „Хай живе Етіопія". За це мусів покидати Італію і переїхати до Франції.

ЕВРОПА ПОДІЛЕНА.

ЛОНДОН. — Дипльомати здають собі добре справу з того, що в Европі завязуються тепер нові союзи. Куди воно все піде, важко тепер сказати, але видно, що стануть проти себе на всякий випадок два непримирні табори: демократичний і диктаторський.

НІМЕЧЧИНА НЕ РОЗУМІЄ АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН. — Найтяжче працює тут тепер німецький амбасадор, бо хоче точно знати, яка є теперішня політика Анґлії. Німеччина затурбована нотою, яку британське міністерство заграничних справ вислало до Франції, а в якій Анґлія запевняє Францію поміч на випадок воєнного заколоту, спровокованого якоюсь державою, що є в Лізі Націй, або до неї не належить. Німеччина вважає, що це є звернене проти неї.

БЕНЕША ПОКУСАВ ПЕС.

ПРАГА. — Чехословацького міністра заграничних справ, д-ра Едварда Бенеша, котрий щойно повернувся з Женеви з засідання Ліґи Націй, покусав пес чеського посла до Австрії, і то в часі, коли посол витав Бенеша з поворотом. Бенеша відвезли до шпиталю.

НІМЦІ ПОБІДИЛИ В МЕМЕЛЮ.

МЕМЕЛЬ. — При голосуванню до місцевого сойму Німці осягнули подавляючу перемогу. Точного обчислення нема. Але Німці кажуть, що як не буде виборчих ошуств, то вибори викажуть, що 90% голосуючих це Німці. Вони теж твердять, що Литовці не дістануть навіть стільки місць у соймі, скільки булиб дістали при компромісі. А Литовці заявляють, що як не випали би вибори, вони будуть боротися за Мемель до останньої каплі крови. Але теж готові погодитися щодо цеї справи з Німеччиною.

НЕМА ТОВЩУ, МЯСА И ОВОЧІВ У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — Німецькі господині закуповують, де тільки можуть, мясо, товщі й овочі, бо того всього є дуже мало на ринку. А це тому, що довіз із заграниці обмежений, а те, що є в краю, не вистарчає на нормальний прожиток.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

З Канади належит посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ МОЖЛИВО БЕЗ ВІЙНИ?

Як недавно підносив анґлійський щоденник „Ґардіен", не сама тільки Італія кидає Лізі Націй, а через Лігу Націй. цілому світови визов, коли вона каже, що не буде піддаватися рішенню держав, зібраних у Лізі Націй. Пригадує він, що з Ліґи Націй виступили свого часу Німеччина і Японія, і виступили з тих самих причин, себто не хотівши признати Лізі Націй права забороняти їм загарбувати чужі землі.

Засоби, яких хотіла вжити Італія супроти Етіопії, „Ґардіен" називає засобами джунґлів, себто засобами дикарів. За ними стоїть дикарське міркування, що як я комусь візьму жінку, то це морально добре, а як мені хтось візьме жінку, то це зле. Це міркування, що кождий морально оправданий забрати все, що він має силу забрати. Та що в світі, як у пралісі: або ти зїси другого, або другий зїсть тебе.

Кожда з трох країн, що бунтувалися проти рішень Ліґи Націй, густо заселена людьми. Кождої з них населення зростає скоро. Ні одна з них не може вдержати свого зростаючого населення на такім рівні життя, на якім воно знаходилося досі. Тому кождий з тих країв шукає нового місця для свого зростаючого населення. Тому Японія проковтує китайські провінції та зазіхає на Сибір. Тому Італія зазіхає на Етіопію. Тому Гітлер і Розенберґ говорять про експанзію Німеччини на Україну.

Як Ремзі Мюр пише в „Ґардіені", Ліґа Націй може відбити теперішні заходи Італії проковтнути Етіопію, але це на ніщо не придасться, як Ліґа Націй не покладе раз на все кінець уживанню подібних засобів. Досягнути це можна тільки через усунення причин таких зазіхань. Причина вживання дикарських засобів лежить, як бачимо, в тому, що населення деяких країв іще далі зростає, а край не може виживити приросту так добре, як він досі виживляв своє населення. Якщо Ліґа Націй, чи держави світа, в якийнебудь інший спосіб зорґанізовані, мають покласти кінець викликуванню подібних воєн, то світ мусить знайти якийсь спосіб або усунути зріст населення, або усунути бажання тих населень вдержатися на дотеперішнім рівні життя.

Чи Ліґа Націй може цього доказати? Мюр подає широко оброблений плян зроблення з декотрих слабо заселених країв, головно тропікальних, резервуарів для надвишки населень занадто густо населених країв, скасування обмежень іміґрації, заведення свободи торговлі, і таке інше.

Та чи готов світ на таке?

Міркування Мюра, хоч непрактичні, показуютьМіркування Мюра, хоч непрактичні, показують, що в світі ще довго буде правити „закон джун-

ПОЛЯКИ У ВЛАСНІМ ЗЕРКАЛІ

(Допис із Чехословаччини).

Чеська громадська думка була дуже збентежена ненадійними подіями на польсько-чеськім пограниччі коло міста Ґешина: вночі юрба Поляків прийшла до чеської школи, повибивала вікна і понищила шкільні меблі й прилади. На польській границі того самого дня відбувалися протестаційні віча проти чехізації польського населення в Чехословаччині. Так на практиці здійснюється „славянське братерство"...

Недавно вийшла в Варшаві чеською мовою книжка: Поляки в Чехословаччині в світлі статистики й фактів". Цю книжку видав польський інститут для співпраці з чужиною. Книжка має 120 сторінок і в коротких рисах охоплює обставини й відносини життя Поляків у Чехословаччині. Поляки нарікають на чеську статистику, яка зменшує число Поляків у Чехословаччині. Року 1910-го, за австрійської влади, на теперішнім чеськім Тешині було 123 тисячі Поляків, а 1930 р., за чеським переписом, нараховано Поляків тільки 76 тисяч.

Варшава закидає чеським урядам, що вони навмисне зменшують число Поляків і для своєї мети використовують малу національну свідомість польської людности в Чехословаччині. При переписі населення 1930 року чеські уряди записували Поляків під такими назвами: „Шлезак-Чехословак", „Шлезак-Поляк" або просто „Шлезак". Це відома **польська** практика, що робить на українських землях „народи" — Гуцулів, Лемків, Бойків або й „тутешніх". Варшавська книжка пише, що „шукання нових національностей або висування реґіоналізму проти всенароднього почування грало безславну ролю в часі загального перепису населення в Чехословаччині".

Поляки протестують проти чехізації польських дітей на чеськім Шлезьку. Наводять такі числа: року 1916-го в окрузі Тешинській, що належить до Чехословаччини, було в польських школах 23,376 дітей. Року 1934/35 в польських школах тої самої области є тільки 12,409 дітей. Хоч число польських дітей не зменшилося, то ці діти мусять ходити до чеської школи.

Закон Чехословаччини дає право національним меншинам, які мають понад 20% у якійсь окрузі, щоб мови меншини вживано в урядах нарівні з державною мовою. Варшавська брошура зазначує що приписів цього закону чеські уряди не виконують. Поляків не приймають на службу в суді та в інших державних органах. Наприклад, у судівництві Чехословаччини 1928 року не було ні одного Поляка. Уряди в польських округах ведуть свою роботу чеською мовою. Земельна реформа в Тешинській области, як твердить книжка, видана у Варшаві, була проведена на користь Чехам, а потім тим Полякам, що записалися до чеських орґанізацій і післали своїх дітей до чеської школи. Так у великих металевих і гірничих підприємствах Поляки не мають рівного права з Чехами. Службовців і робітників Поляків звільняють з роботи і на їх місце приймають Чехів. Робітників-Поляків чеські уряди примущують посилати дітей до чеської школи. Те саме діється на державних чехословацьких залізницях та в управі державних лісів.

Цитована брошура наводить ще [illegible] факти національного утиску супроти Поляків. Наприклад, чеські інжиніри в майнах примушують польських робітників, членів польських спортових орґанізацій, щоб вони переходили до Чехів. Хто не послухає, того проженуть з роботи. Чеська кооперація всяким способом підриває ґрунт під польськими кооперативами. Чеська преса веде постійну аґітацію проти Поляків. Чеська аґрарна партія видає навіть **польський** тижневик, „Наш Сльонзак", для протипольської пропаґанди. Польську пресу в тешинській окрузі чеські уряди і цензура переслідують навіть за вістки, передруковані з чеських часописів. Також у церковно-релігійні справи тешинських Поляків умішується чехізація: на посади священиків у польські села призначають Чехів.

Ці жалі підносить варшавська брошура. Нема сумніву, що в тому є велика частина правди. Чеський націоналізм навіть на далекім українськім Закарпатті заводить чехізацію школи, урядів і всього громадського життя. Але не варшавським Полякам жалуватися на кривди, які терплять їхні родаки в Чехословаччині. Нехай поглянуть на **свою** політику в польській державі — на українських та білоруських землях! Поляки з Варшави зчинили крик задля 50 тисяч своїх одноплемінників у Чехословаччині, але мовчать про стократні кривди, які вони в себе роблять Українцям та іншим „меншинам". Чи може знайти слівчуття така „готентотська мораль"? **І. П.**

ВІД ПРОЛЄТАРСЬКОЇ „ДИКТАТУРИ" ДО НАЦІОНАЛЬНО-СОЦІЯЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ

Сучасність мусить служити нам за школу, щоб ми вже навчилися (на гірких прикладах) провадити нове життя. В годині іспиту треба нам зрозуміти, чому підчас визвольної боротьби ми не могли використати революційного руху на сході Европи, і треба скріпити внутрішні сили нації, щоб у повторенні таких часів не кидати ще раз вини на „байдужність", „отаманію" або на „центральні держави".

Надходить час, що ми в його передчутті знову звертаємо наш зір на Схід, де Москва підбила під своє панування східні українські землі, посадила „пролєтарську диктатуру" й очікує смерти всього українського. Трудящі українські маси, що колись добачали спасення в цьому режімі, сьогодні не то що перестали вірити в якесь панування „пролєтаріяту", але на своїй шкірі, на смерті своїх рідних, переконалися, що московсько-жидівська банда провадить Україну до заглади, навіть такими хитрощами, як „українізанція", „пятирічка" і т. д. Але тепер уже розплющуються „трудящим масам" очі, режім „пролєтарської диктатури" стає для них школою, де вони вчаться, як боротися за національно-соціяльне визволення українського народу.

Нема сумніву, що в Україні і до сьогодні панує Москаль, московська культура й московська школа; про це можна легко довідатися з „української" комуністичної преси, що пише про це все навіть дуже явно. Українських шкіл нема, а якщо є т. зв. „українські", то хіба лише назвою, бо мова, що нею вчать малих дітей, це скоріше якийсь нововитворений жарґон, а крім того відчувається ще й відсутність українських підручників. А як же пояснити собі, що в Україні виходить значно більше московських ґазет ніж українських? Це... „українізація"? „Українізація" України, значиться — большевицька влада (московсько-жидівська!) забезпечує себе скріпленням своїх інтересів, московсько-жидівськими часописами, своєю культурою — своїм театром і кіном, своєю економічною й технічною літературою, своєю індустріялізацією й політикою!?...

З другої сторони нагінка на все українське скривається — чи то оправдано чи ні — під закидом ворожого наставлення до влади.

А вжеж, що Українець не може прихильно відноситися до свого ката, до свого відвічного азіятського ворога!

Москва всіми способами старається згладити Українців з лиця світа. Що далі, то йде до більшого занепаду господарства, не зважаючи на так вихвалені „централізації", „систематизації", „колективізації" і т. п. Під обухом Москви не могли бути заспокоєні господарські й культурно-соціяльні потреби України, а коли Москва зрозуміла, що всякі спекуляції совгоспами й колгоспами не доведуть до зміцнення в нутрі й комуністичної революції щонайменше в Европі — як не в цілому світі, тоді Сталін почав звертати більше уваги на воєнізацію, на військові сили, щоб таким чином скріпити себе перед внутрішніми й зовнішніми ворогами, перед можливим збройним розрахунком.

Щоб протиставитися „капіталістичній Европі", рівневи її техніки, „стабілізації капіталізму", Москва повела негайно політику індустріялізації, про що так розписалася советська преса й „симпатики", щоб пускати в світ нового тумана, у виді всякої „машинізації", „електрифікації", „пролєтарської індустріялізації" тощо. Але про серіозність індустріялізації в Україні хай послужить приклад Дніпрельстану, що про нього кричали на ввесь світ, мовляв — ще одно чудо цього світа.

Одно давило друге. З відновленням „соціялістичної" промисловости большевицька влада опинилася з занедбанням і занепадом сільського господарства. Замісць Дніпрельстану висунулося на верх друге диво: Україна, найбагатший хліборобський край, не то що не може експортувати збіжжя поза свої границі, але не може достарчити хліба навіть свому населенню. Господарка, або, ліпше сказавши, встрявання Москви в господарку України допровадило до найгрізнішого факту двацятого століття: голоду. Москва почала свідомо виголоджувати Україну, нищила безпощадно українське населення, на міліонах трупів і живих кістяків скріплювала своє панування, будувала „соціялізм".

З усієї економічної політики Москви видно дуже виразно, куди вона прямує, і як свідомо вона працює проти інтересів України, а довершує це гидке маскування вже самим кольоніяльним визискуванням України. В протиставленні до того, що робить Москаль у себе дома, у своїй таки Росії, то Україна перетворена в дійсну „кольонію Москви", що вона без неї, без її багатства не може існувати. Сама „українська" советська преса дуже часто виступає проти „несправедливости", що промисловість України не стоїть на такому ступні, що московська, що її з сяких-таких причин занедбується, не йде таким скорими „темпами" як у Росії. Ми часто подавали уступи з „Вістей", що нераз вибухали великим невдоволенням несправедливости; правда, — це... без ріжниці „Україна — Москва", але... „так якось", „не знати чому"...

До звільнення зпід большевицького панування Україна мусить зрозуміти, що всі економічні пляни комуністичної влади це ніщо інше як замилення очей і заразом вудка, щоб на неї ловити українські маси, щоб спантеличити їх, щоб вони думали, що дійсно така влада „пролєтаріяту" дає можність на краще життя і кращу майбутність. Але Москва перечислилась. Українські маси переконалися на своїй шкірі, що їм не то що очікувати спасення від большевицької влади булоб набільшим божевіллям, але застановилися над тим, як вислизнутися зпід самого червоного марева, з гидких рук гнобителя — Москви і її демаґоґії.

Саботажі на кожному кроці, численні розстрілювання довіренників влади, ризиковні спротиви ріжного характеру вказують, що в Україні росте щораз більша ненависть до Москви, населення зриває нитки відносин і кидає очима жаги на Захід, шукає хвилини, коли вибухне українська національна революція, крівавий розрахунок, година пімсти.

Масові розстріли за ненависть до ворога, ота „клясова боротьба", що нею називає Москва початок останнього суду над собою, вороже наставлення до комунізму, „обрізки і нагаї", що ними почали воювати українські маси з большевизмом, — як каже сам Постишев — сума всіх виступів доказує, що Українська Нація свідома своєї боротьби за відзискання своєї державности.— („Час").

Орест М-вич.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

62

— Тобі не тяжко? — питає Юхим. Але хіба ж Володько такий наївний, щоб признатися. Розуміється, ноги його ще не скріпли. Вони незґрабно плутаються у високій траві, але хіба ж це саме головне? Саме головне, що він знайшов собі товариша, людину, яка його слухає і безперечно не кпиться. Це вже Володько розуміє непомильно.

Він розповів старому про сво гріхи, забави, думи. Як вони у Дермані у дядька бавляться. Хто там є, з ким товаришить. Як вони пекаря грають, як з гончарської глини забавки виліплюють, як поле міряють, ділять, орють, сіють. Які у них гроші з мушлів і хто з них найбагатший.

Вони також і хоробрі досить. Часом вимастився, але Боже мій! Як не вимаститись, коли навкруги стільки речей, які аж просяться, щоб ними вимаститися. От, наприклад, падає дощ. Для дорослих це радість чи кара, а для них це завше радість. Вони і не думають тікати від дощу. Чого б, дійсно, тікати? Дощ люрить, а ти стоїш собі під ним без кашкета, і по твому тілі біжать приємно-лоскотливі струмочки води. Все одно після вигляне сонце і, як не було — висушить.

Або підуть „під гору". Там є прикра дуже стежка. Кожна жінка, несучи тудою воду з криничини, сапає, з десять разів зупиняється, відсапує і лається. А вони тільки і дякують Богові, що там так прикро. А де тоді вони мали б кращу ховзанку. Випаде дощ, слизько, тільки сідлай „скремейду", міцно вчепись за її гриву і гайда, аби тільки ноги твої не зломились, а на низу миттю опинишся, хоч часом догори ногами сторчана летиш. І добре і весело...

Немає дощу, так вони наносять води і наллють, і знов таки ховзько. Але тоді вже тітка Домаха або Ксенька кляне, — „а бодай вам, Господоньку дай, ноги повкорчувало. А бодай ви з пуття зійшли"...

Хлопчиська тоді всі під скелю. Поприсідають, запруть дух і слухають. Тошно їм буває від таких побажань, але що подієш. Не будуть же вони дійсно зважати на те, що тітка Домаха не має кудою воду носити. Зате скільки втіхи, коли така тітка лається, лається з відрами на плечах, крутиться, чіпляється босими пальцями об слизьку стежку і, не вдержавшись, гримне і тільки шур в долину. Відра виплюнуть воду, а самі покотом вдолину, навіть не доганяй.

О, тоді хлопцям не можна витримати від реготу, одначе тікати чим дужч треба. І пригнувшись, вони один за другим, ніби чортинята, поза стосами каміня до Єлисеевого бгіжа лопотять. А там сядуть і до болів живота регочуть.

Все це оповідає Володько дідові, оповідає безпосередньо, не думаючи за те, яке враження викличе в діда його оповідання. Він сам захоплений. У його синьоватих, горіючих двома свічичками, очинятах радість. Мила, згучна, вища радість. Дідьо бореться сам з собою. Його рідкі твердощетинясті брови, то спадають, то піднімаються, ніби вони на мотузочках. Володько помічує це, ловить у напів тьмі знецька моргання дідових брів і різко обриває оповідання.

Задерши догори тупе своє з ямочкою підборіддя, він ввесь розповзається у вираз остраху. Дідьо гніваються? Дідьові не подобається! Ох, як страшно, неймовірно хочеться малому зловити дідьову суху, ніби з рудого паперу склеяну, руку і міцно, міцно притиснути її до своїх тонких, гарячих і вогких усточок.

Але дід нічого. Брови його дійсно ще спадали, але мовчки, без єдиного слова, дідові руки беруть малого за щуплі, гостроваті плечі. У хлопчикових очах, через набіглі знецька ядерні брилянтики на очах, швидко затанцював на небі позеленілий місяць. Вони йдуть уже вузенькою, зовсім вузенькою, для одної людини стежкою, повз широку, листату плянтацію цукрових бураків, що належить Мартинові.

Зправа долина. За долиною пригірок з вирубаною недавно сосниною. Там ще минулої зими стояли, шипіли, гойдали патлами кремезні сосни. Тепер лиш пні, що пахнуть смолою і ще чимсь, чого не можна розібрати.

А між порубом і плянтацією бураків корито висохлої річечки. Початок її заборсався у хащах Мартинового запусту, де ростуть, як це добре памятає, Володько, лісові чорнобривчики і чобіточки. Там також при старих спорохнявілих пнях струнко зводяться молоденькі вільхи, з липкими, не зовсім приємно пахнучими листочками. Вище берізки, гурточки сосонок, кілька в розсипку дубочків з листям ніби вони з бляхи вимальованої у темно-зелену міцну олійку.

А все покриває пахучий, мов кадильний дим, туман. Там, де зупинився ліс, що нагадує закамянілу лаву війська, що з витягнутими старосвітськими мечами вийшло до бою, стоїть якийсь невидимий жрець і кадить. Дим поволі, плавно розгортаючи поли, волосся, широкі палькаті долоні, пливе в повітрі, намагаючись, але не можучи вхопитися вогкої, запашної землі.

Збиваючи росу, що обсіла широколисту натину і плутаючись у стручках ріпаку, Юхим і Володько йдуть в напрямку хутора. Назустріч туман. За туманом сріблистий простір. Там грають і співають зорі. Внизу, вгорі, зправа і ліва — скрізь Бог один. Бог!... Дідю! Там Бог і там Бог. Я хочу жити, дідю! Я хочу міцно, згучно жити. Варто жити!

Це не були слова. Це щось інше. Дід їх не чув, але відчував, хоча думи його були такі: — Так. Прийшли, вирубали. Німці, Французи, Жиди! Все вирубали, — це торкалося отих патлатих, шумних, як пивна піна, коринастих сосон, котрих пні з тамтого берега лисіють і пахнуть ладаном. Тому і туман пахучий.

Другий ранок — недільний ранок. Про це знає усе. Сонце недільного ранку сходить не так, як завжди. Ліс стоїть бадьоріше. Поле майорить, мов прапор. Небо синє, так сильно синє, аж ніяково. Мов залізні гравюри, стоять непорушно черешні. Цвітуть дикі рожі в бгіжі, а довгий зі стрішкою пліт простягнув свої рамена на схід і захід, ховаючись у заростях величезних бурянів.

Пасіка нагадує забутий музичний інструмент. Хтось вдарив по його струнах і вони гудуть, зливаючись з далеким, далеким дзвоном, що птахами несеться звідти з півдня, зза лісу, де у синяві горить позолотою хрест і біліє над горами і зеленню струнка прадавня дзвінниця.

Повітря насичене медовими випарами. По роздявлених устах квіток совають свої тяжкі зади джмілі з набухлими незграбними лапами. Великий квадратовий шмат цвітучої конюшини, в якій довго живе нічна роса, нагадує перський килим тонкої тканини, розстелений тут для якоїсь урочистости. Від нього довгою стрічкою, стікаючи до зеленого запусту-дубняку, біжить нивка гречки, обсипаної міріядами бадьорих бджілок.

(Далі буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 6-го жовтня, в годині 12:30 вполудне, в У. Н. Домі. Уряд просить всіх своїх членів, щоб явились на цих зборах, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючі члени щоб вирівнали свої довги. — Н. Задерецький, предс.; Д. Гавриляк, кас.; Ст. Морозович, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 6-го жовтня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній при Райс і Оклей вул. Напоминаємо членів, щоб прийшли на збори і вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Петро Сачовський, предс.; Михайло Семків, кас.; Василь Пилипів, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться дня 6-го жовтня, в годині 3-тій пополудні, в салі У. Н. Дому під ч. 766 Стейт вул. Повідомляємо тих членів, котрі довгують до Братства і до У. Н. Союза, щоб прийшли на ті збори і вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Григорій Дячишин, предс.; Ілько Лабуза, кас.; Микола Пащин, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що надзвичайні збори в дуже важній справі відбудуться в неділю, 6-го жовтня, зараз по Богослуженню, як звичайно. Просимо членів, щоб зійшлися всі на означений час, бо маємо вирішити дуже важну справу, щоб опісля, як звичайно, не нарікали на уряд, чому таке ухвалено. — П. Саламаха, секр.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. У., Ню Йорк. — Переклад занадто дослівний і тому стаття виходить замало приступна для читачів. Ліпше предмет переповісти своїми словами.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Відкриття українського університетського курсу.

У пятницю, 27. вересня ц. р., зібралася громада людей з Ню Йорку й околиці, що зацікавлені розвоєм українського інтелектуального життя, між ними і вимагане число записаних студентів, на відкриття першого курсу української мови в університеті Колюмбія в Ню Йорку. На інавґурацію прибув голова департаменту східньоевропейських мов, проф. Джан Дайнелі Принс, а також інші члени цього департаменту, а це проф. Кларенс Огостус Менінґ і д-р Артур П. Колман. Інструктор української мови, Осип Стеткевич, привитав зібраних і коротко згадав, як це дійшло до цього, що перший раз в історії Америки впроваджено виклади української мови в американському університеті. При цій нагоді згадав за заслуги д-ра Колмана, який заінтересував проф. Принса, та за студента Колюмбійського університету, Федора Соколовського, Українця з Галичини, що всю ту справу започаткував. (Соколовський студіює тепер у колеґії в Гартфорді, Конн., і звідти він прислав на руки проф. Принса привітальну телеґраму з нагоди відкриття українського курсу. Цю телеґраму відчитав приявним на святі п. Стеткевич). Соколовський є членом Українського Університського Товариства, яке тепер узяло на себе обовязки старатися про успіх згаданого українського курсу.

Після цього проф. Принс пояснив, як то він, як американський посол у Юґославії, заінтересувався українською піснею і мовою з радіопрограм і тому тепер чується вдоволеним, що йому пощастилося впровадити українську мову в університет. Він думає, що знання одної славянської мови є ключем до всіх славянських мов. І заговорив по російськи та по сербськи, даючи зразок подібности цих мов. Висловив надію, що він самий іще навчиться по українськи, коли цей курс в університеті здійснить його надії. Курсом української мови заінтересований теж президент університету, д-р Ботлер, і проф. Принс певен, що курс буде мати правильне університетське становище.

Проф. Менінг заняв другий з черги голос і вказав на поширення української мови не лише в Европі, але й в Америці, особливо в Канаді, де він подорожував і зазнайомився з українськими емігрантами і де навіть написи придорожні зроблено в двох мовах, англійській та українській (у провінції Алберта). Він перекладає тепер Шевченкові „Гайдамаки" на англійську мову і високо цінить українську літературу. Висловлює надію, що катедра української мови в університеті Колюмбія буде осередком української культури в Злучених Державах.

Д-р Колман почав промову польською мовою, бо він її викладає в університеті, признаючися, що він, Ірляндець з походження, не чує ніякого упередження до інших національностей, як це буває в Европі. Опісля говорив уже англійською мовою та згадав, що зроблено дуже важний крок для поширення значіння української мови тим, що введено її як предмет у Колюмбійський університет, який займає передове значення в американському науковому світі. „Булаб велика шкода, — говорив він — якби цей курс не розвинувся".

Після тих привітів п. Стеткевич в імені зібраної громади та в імені всього українського народу подякував проф. Принсови, Менінгови і Колманови за їхню поміч та ініціятиву у введенні цього курсу та приступив до викладу „про „Характеристичні прикмети української мови", що тревав 20 минут. Лекція була дуже інтересна й прикувала увагу слухачів, особливо професорів департаменту та нововписаних студентів. Таксамо і представники української преси й українських установ цікаво слухали виводів інструктора-прелеґента про походження української мови, її багатства, мельодійність та інші прикмети.

Накінець проф. Принс заявив, що вважає курс української мови за відкритий і побажав успіху інструкторови та студентам.

С. Демидчук.

ОСТАННЯ ПРИГАДКА

В ПРОПАМЯТНІЙ КНИЗІ У. Н. СОЮЗА БУДУТЬ ПОМИНЕНІ ЗГАДКИ ПРО ДЕЯКІ ВІДДІЛИ У. Н. СОЮЗА І ПРО БАГАТО ГРОМАД, ДЕ Є СОЮЗОВІ ВІДДІЛИ. СТАНЕТЬСЯ ЦЕ ТОМУ, ЩО ВІДДІЛОВІ УРЯДНИКИ ДЕЯКИХ ВІДДІЛІВ ЩЕ ДОСІ НЕ ПОДАЛИ ТИХ КІЛЬКА ДАТ, ЩО ЇХ ВИМАГАНО В КВЕСТІОНАРІ. НЕ ПОДАНО ТЕЖ ІСТОРІЇ БІЛЯ СОТКИ МАЛИХ МІСЦЕВОСТЕЙ, ДЕ Є ВІДДІЛИ У. Н. СОЮЗА І ДЕ ЖИВУТЬ УКРАЇНЦІ.

ПОДАЄМО ЦЕ ДО ВІДОМА ЗАГАЛУ ЧЛЕНСТВА, ЩОБ ВОНО ЗНАЛО ВЖЕ ТЕПЕР ПРИЧИНУ, ЧОМУ БУДЕ ПОМИНЕНИЙ В ПРОПАМЯТНІЙ КНИЖЦІ ЇХ ВІДДІЛ, ЧИ ЇХНЯ ГРОМАДА. ЗГАДУЄМО ЗА ЦЕ ЩЕ Й ТОМУ, ЩОБ САМЕ ЧЛЕНСТВО ПОДБАЛО, ЩОБ ЦЕ НЕ СТАЛОСЯ, ТА ЩОБ УСІ ВІДДІЛИ І ВСІ ГРОМАДИ, В ЯКИХ ЖИВУТЬ СОЮЗОВЦІ, МАЛИ СВОЮ ІСТОРІЮ В ПРОПАМЯТНІЙ КНИЗІ. БЕРУЧИ ЦЕ ПІД УВАГУ, ЩЕ РАЗ ПРОДОВЖУЄМО РЕЧЕНЕЦЬ НАДСИЛАННЯ ІНФОРМАЦІЙ ЩОДО ВІДДІЛІВ І ГРОМАД, І ТО ДО 10-ГО ЖОВТНЯ 1935 Р. ЦЕ Є ОСТАННЯ ПРИГАДКА Й ОСТАННІЙ РЕЧЕНЕЦЬ. ПАМЯТАЙТЕ НА ЦЕ ВСІ СОЮЗОВЦІ Й ПОДБАЙТЕ, ЩОБИ БУВ СПОВНЕНИЙ СОЮЗОВИЙ І ГРОМАДСЬКИЙ ОБОВЯЗОК.

ВЕРОНА, Н. ДЖ.

Український концерт у санаторії.

Дня 27-го вересня ц. р., в годині 8. вечором, відбувся український концерт з музикою і танками в „Есекс Кавнті Санаторіюм", Верона, Н. Дж., в дуже гарній й просторій салі з вигідною сценою для всяких концертових виступів, для розривки пацієнтів, хорих на туберкульозу. За почином нам звісного українського симпатика д-ра Гармана і його дружини дістали запрошення: Український Хор „Боян" з Нюарку, під проводом п. Теодосія Каськова, танцюристи третьої сотні „Січи" з Нюарку і Українська Орхестра під проводом молодого і талановитого музика п. Йосифа Снігура з Нюарку.

Концерт відкрила пані Гарман англійською мовою. Коротко й дуже річево представила Українців американським гостям. Українці були гарно зодягнені в однаковий український народний стрій.

Пані Гарман начеркнула коротко історію і сказала про значіння української народньої ноші, що зробило дуже миле враження на публику. Не можна описати того прихильного настрою та великого одушевлення, яке виказали присутні хорі, а ще більше ті нещасні хорі, що роками мучаться і декотрі з них очікують неминучої смерти. Вони забули на своє горе, як лиш тільки почався концерт. Оплескам не було кінця.

Американський гимн був перший у першій частині концертової програми. В другій частині виступали січові танцюристи, а було теж і скрипкове сольо проф. Снігура. В третій і останній частині хор „Боян" закінчив концерт серед справжніх овацій.

Опісля пані Гарман знов забрала слово і сердечно дякувала всім Українцям, а зокрема пп. Каськову, Снігурови і січовим танцюристам, що так гарно вивязалися зі своєї програми.

Від себе мушу признати, що загально концерт випав 100% добре, і тому не підношу заслуги кожної групи зосібна, лише гратулюю всім, що так гарсо причинилися до звеличання українського імени перед американською публикою.

Віктор Фесолович,
аранжер концерту.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

ПОМОНА, КАЛІФ.

Нагорода за українські вишивки.

Український синьо-жовтий прапор повіває нарівні з іншими національними та державними прапорами на вежах західньої сторони головного будинку на повітовій виставі повіту Лос Анджелес, Каліфорнія, в місцевости Помона. В цій виставі беруть участь і сусідні повіти. Є там і українська будка з народніми виробами, головно з вишивками. Її зараховано до спеціяльної кляси. В будці були виставлені предмети з колекції Е. Сальо з Честер, Па., і пані Пилатюк з Мінneaполіс, Мінн. Крім цього й Українці з Лос Анджелес дали свої предмети. А як подобалася ця вистава публиці, пізнати по цім, що українські предмети здобули 16 нагород.

Про це пише The Progress-Bulletin:

Complete list of awards in the Household Arts department's Class 10, designated as "foreign type work," at Los Angeles County fair, is as follows:

Lot No. 650. Centerpiece, combination stitch colored embroidery, 1st, **Mrs. A. Kochan,** Pomona.

Centerpiece, cross stitch, colored embroidery, 1st, **Mrs. A. Kochan,** Pomona; 2nd, **Mrs. Porotko,** Pomona.

Table cover or runner, needlepoint, colored embroidery, 1st, **Mrs. A. Kochan,** Pomona.

Boudoir pillow, colored embroidery, 1st, Miss Nevenka Economoff, Covina; 2nd, **Mrs. K. Kachmar,** Pomona.

Pillow, woven, 1st, Miss Nevenka Economoff, Covina.

Bag, craft any kind, 1st, **Mrs. K. Kachmar,** Pomona; 2nd, **Mrs. Kochan,** Pomona.

Lady's dress, 1st, **Mrs. K. Kachmar,** Pomona.

Lady's smock, 1st, **Mrs. K. Kachmar,** Pomona.

Scarf, woven in silk, 1st, Miss Nevenka Economoff, Covina.

Table runner, woven in linen and cotton, 1st, **Mrs. A. Kochan,** Pomona.

Wall hanging, woven, 1st, **Mrs. Merie Procai,** Pomona; 2nd, **Mrs. K. Kochan,** Pomona.

Yardage, woven, new, 1 yard or more, silk, Miss Nevenka Economoff, Covina.

Yardage, woven, new, 1 yard or more, wool, 1st, Miss Nevenka Economoff, Covina.

Boxes, 1st, **Mrs. A. Kochan,** Pomona; 2nd, **Mrs. Marie Procai,** Pomona; **special ribbon, P. St. Cello, Pomona.**

(The Progress-Bulletin, Pomona, Cal., Friday Evening, Sept. 20, 1935).

Р. П. Пекай.

З МУЗИКИ

ЗМІНА ДАТИ.

Радіова програма творів українського композитора Павла Углицького буде передана в четвер, дня **10. жовтня** (а не 3. жовтня, як було попередно проголошено), від години 2.30 пополудні до год. 3.15 зі стації W. J. Z..

ЗМІСТ 9-го (33) ЧИСЛА „РІДНОЇ МОВИ":

І. Огієнко: Без спільної літературної мови нема нації! Для одного народу — одна літературна мова. С. Черкасенко: Будуємо. І. Огієнко: Методи вивчення складні: 10. Синхроністична метода, 11. Фільософська метода, 12. Закінчення. Б. Лисянський: Вільне слово. І. Коровицький: Множина шани в українській мові, Б. Лисянський: Єдиний скарб мій. М. Гнатишак: Артизм творів С. Руданського. 12. Козачок, 13. Колядка й щедрівка. І. Огієнко: Мова — культура — церква, Митрополитові кир Андреєві. Є. Грицак: Новотвори української мови. Розділ для самоуків: Початкова Граматика української літературної мови. І. Огієнко: Кохатилюбити. Дописи прихильників рідної мови. Рецензії й огляди. Огляд мовних журналів. Від Редакції й Адміністрації. — Адреса „Рідної Мови": Warszawa IV, ul. Stalowa 25 m. 10. Передплата в Америці 2 дол. річно.

E. Онацький.

СИРАКУЗИ

(З мого подорожнього щоденника).

(2)

Боротьба за ґеґемонію в світі не є модерною вигадкою. Наскільки існує сильна молода держава, вона все намагатиметься поширювати свою владу і впливи на все дальші й дальші території. Саме слово „ґеґемонія" є давнє грецьке слово. І так, як тепер мало не ціле політичне життя в Европі відчуває вплив суперництва між Парижем і Берліном, так в старовину, більш, як дві тисячі років тому, цілий тодішній політичний світ зосередковував свою увагу на суперництві між Атенами й Сиракузами. Вже в 427 році Леонтиної, обложені сиракузанськими військами, зверталися за допомогою до Атен. Десять років пізніше друге сицилійське місто, Сеґеста, загрожене Сиракузами, в свою чергу прохало Атени порятувати його політичну незалежність. Красномовному Алькибіядові вдалося вияснити Атенцям, що зріст політичної сили Сиракуз не може не відбитися на престіжі Атен, і в 415 році до Р. Хр. атенське військо під командою того самого запального Алькибіяда, старого Нікія та Ламяка, вирушило морем до Сиракуз. Але Алькабіяд скоро мусів повернутися до Атен, і вище командування залишилося в руках нерішучого Нікія. Спершу Атенці мали перевагу і здобули Епіполі, де вибудували сильну фортецю Лябдолон. Але старий і забобонний Нікій злякався затьми місяця і, крім того, на допомогу Сиракузам прийшли Спартанці, що завжди допомагали тим, що були проти Атен. В страшному морському бою, одному з найбільших, що їх коли бачили стародавні часи (більш як 200 кораблів змагалися за ґегемонію в грецькому світі) атенське військо було цілковито знищене. З сорока тисяч чоловіків залишилося тільки сім тисяч взятих в полон. Їх кинено в Латомії, де вони гинули як мухи. Після восьмох місяців тих, що залишилися живими, продано в рабство. І тільки незначну частину — тих, які вміли напамять вірші поета Еврипіда — звільнено з полону і рабства.

А Сеґестою тимчасом заволоділи Картаґінці — новий загрозливий ворог не тільки Сиракуз, але цілого грецького світу. Не тільки грецького світу, але й взагалі арійського світу. Бо Картаґінці були Семітами. Перед Сиракузами повстало велике завдання. Суперництво між Атенами і Сиракузами було суперництвом ріжних політичних і культурних центрів одного і того самого народу; суперництво між Сиракузами і Картаґіною — було смертельною боротьбою двох ворожих рас, двох суперечних культур.

З того всього залишилася тільки згадка — і там, де сім тисяч Атенців вмирали з голоду, спраги, жури й морального приниження; там, де голі, похмурі мури підземних печер сльозили на них вогкістю й ревматизмом; там, де темрява й жах панували неподільно, і радість світла і барв видавалася тільки казковою мрією, — там тепер розкішне царство красуні Фльори, фантастичні палати з вічнозелених дерев і ріжнобарвних квітів. Тиха невпинна праця води та раптові ґвалтовні землетруси зруйнували високе склепіння даху, підтяли товстелезні стовпи, що воно на них трималося, і відкрили глибоке провалля сонячному світлу. Вогкий ґрунт на дні радо приймає коріння, а високі мури — на трицять і сорок метрів — боронять від вітру.

Як тонко, як чітко працювали каміноломи. Там, де склепіння ще тримається, можна добре бачити, як вони різали камінь, витворюючи фантастичну ґотику ліній, скерованих вгору. Подекуди ще залишилися й стовпи, як пилястри величного храму. Темнозелений плющ в перемішку з баґровими буґенвіліями, прегарними квітами зворотникових (тропікальних) країн, вкриває їх зверху до низу. Море зелені; куди не кинути оком, — праворуч, ліворуч, ззаду, зпереду, над головою — все вкрите збожеволілою зеленю. Ніби увесь ростинний світ Сицилії зійшовся тут на якесь розкішне зелене свято. Який розгардіяш листя, яке багатство барв і квітів! Червоні, білі, рожеві ґеранії вкривають землю, сторчать на мурах, оточують вузьким колом дерева; білі ніжні ґарденії, блискучлаври, фіялкові гіяцинти й олеандри розливають в повітрі пяні пахощі; величезні дерева магнолій порозставляли на вітах білосніжні чари солодкого нектару, а між ними темно-червоні ґранати ніби бризкають кровю; і по всіх усюдах натовпи фіялкових цинерарій, білих запашних жельсомінів, рожевих струнких ґлядіолій, блідих аристократичних гортензій, синіх-пресиніх замріяних астрів, високих жовтявих фірляєстів. Маленькі біленькі стокротки в перемішку з червоними маками, з жовтими козельцями та львиними пащами, і тисячами інших незнаних мені з назви квітів, то купами, то в роздрібку, як святочний наряд на вулицях, наповнюють ріжнобарвною радістю зелену просторонь.

Всі стовбури й стебла пнуться до неба, до світла, вгору, все вище вгору... товпляться, штовхаються, підпирають одно одне в спільному зусиллі... Кожна галузка хотіла би бути стрілою, щоб злетіти до світла, кожний листок — легеньким крильцем. Мури вгорі — ніби одна розкішна ґірлянда, і в чистім блакиті неба спиняється над мною маленька кругла хмарка, ніби її тут ще бракувало в повній симфонії ліній і барв.

В одній великій салі з іще непорушним високим склепінням знаходжу глибокий колодязь, а в стінах — дві мармурові плити: одна в память британського консуля Ричарда Рейнгарда (помер у 1838 році), а друга — в память американського мічмана Нікольсона (помер у 1804 році). Не зла ідея — вибрати собі таке місцячко для вічного сну. Але цікаво, чому така честь випала двом чужинцям, тоді, як із місцевих Італійців ніхто на неї не зважився?

В найширшій частині саду, серед натовпу рожевих олеандрів та кріваво-червоних ґранатів біліє мармурове погруддя Архімеда, великого оборонця Сиракуз підчас облоги 212 р. до Р. Хр. — „Дайте мені точку опертя, — казав він, — і я підійму світ...". На щастя, ніхто йому тої приємности не зробив, і світ залишився на своєму місці. На щастя, чи на превеликий жаль?

В усякому випадку, шукаючи отої точки, Архімед познаходив багато інших цікавих і пожиточних річей, як наприклад сверло, що ним тепер сверлять криниці в землі для спрагливих вод, і відкрокуючи пляшки для спраглих... більш веселих трунків; блькок для піднесення тягарів меншої ваги ніж земля; зубчасті колеса, що без них не обходиться ніяка машина, починаючи від малесенького годинника до величезних тракторів і танків. Він відкрив славнозвісний закон, що ще й досі носить його імення — так званий закон Архімеда: — „Всяке тіло, покладене в рідину (воду, тощо), тратить частину своєї ваги, рівну по вазі тій скількости рідини, що її те тіло випирає". Всякий з нас бачив і бачить, що коли ми покладемо якусь річ у миску з водою, вода в мисці підноситься; всякий, купаючись у річці чи в морі, чи просто в купелі, помічав, що він робиться лекшим у воді, але ніхто — до Архімеда — не вмів звязати цих двох фактів докупи. І тільки Архімед, лежачи одного гарячого дня в холодній купелі, і дригаючи ногами від глибокого задоволення (не треба думати, що великі фільософи й вчені навіть у купелі зберігають цілу свою поважність, — людський організм вимагає розпруження, жартів, розваги, сміху), нараз підскочив, ніби його хтось шпигнув із низу, вибіг, як був голий, на вулицю, та, вигукуючи: „Еврека! Еврека!" (Я знайшов, я знайшов!), побіг до сиракузанського короля Ґієрона. Історія промовчує про враження, що його робив вигляд голого Архімеда на вулиці, — але в усякому випадку Архімед дійсно знайшов спосіб визначити вагу окремих річей і металів, порівнюючи їх з вагою води, яку вони вистіснюють. А король Ґієрон був дуже в тому зацікавлений, бо підозрівав, що йому зробили нову корону, замісць із чистого золота, як він хотів, з примішкою срібла і не знав, як відкрити ошуканство, не ломаючи дорогої корони...

Три роки, завдяки мудрости й знанням Архімеда, Сиракузи витримували облогу римського війська. Оповідають, що Архімед винайшов був спосіб, концентруючи спеціяльними дзеркалами соняшні проміні, палити на віддаль ворожі кораблі. Аж нарешті, весною 212 року, Сиракузи були здобуті та до щенту зруйновані. Римський вожд Марцел наказав був своїм воякам не чіпати великої людини, але Архімед, зайнятий розвязанням якоїсь скомплікованої геометричної проблеми, навіть не помітив, що Римляни взяли вже місто; навіть не помітив, що якийсь римський вояк увійшов до його хати; навіть не помітив, що той його про щось питає і, може бути, не мав вже часу помітити, як той вояк, розлючений незрозумілою йому невважністю, і не знаючи, з ким має до діла, нараз розвалив йому голову. Бризки гарячої крови, як червоні дорогоцінні пелюстки, вкрили геометричні рисунки... Так, як тепер пелюстки червоно-кривавих ґранатів вкривають землю навкруги мармурового холодного погруддя... (Дальше буде).

В ТІНІ ПРАЛІСУ.

Світ широкий. — Невідомі племена. — Камяна доба в 20-му столітті. — Фармер, що „винайшов" пса. — Папуга замісць пса. — Знають лише слово „дарунок". — „Білі" Індіяни. — Клярнет з людського рамени. — Зіли невірну жінку.

Нераз можна почути твердження, що в світі вже затісно для людей, тому чимраз тяжче жити. А всеж світ дуже великий і стільки в ньому місця, що взагалі багато людей живе зовсім відокремлених від решти світа від людей.

Живуть у світі індіянські племена, про які культурні людини взагалі нічого не знають, ледви може чули їх назву.

Молодий німецький дослідник д-р Гайнріх Снетляге поїхав з кількома Муринами й Індіянами горі рікою Мадейра та Гвапоре при границі Болівії і Бразилії. Відвідав там кілька індіянських племен. Більшість із цих Індіян не бачила ще білого чоловіка.

Ледви побачили Снетляга, зараз утікали у праліси.

Назв тих індіянських племен понайбільше ще й не чули чужинці. Є там племена Море, Тупарі, Гваратагаха, Кумана, Павзерна й ін. Деякі небезпечні, деякі ні. Так то цей німецький дослідник у 20-му столітті опинився в камяній добі, яка тут іще всевладно панує, а яка в Европі була тому три тисячі літ перед Христом.

І цей дослідник почав учитися мови тих індіянських племен: якиx десять слів від дітей Морів, від Гваратагахів двацять слів. А стацію мав в одного фармера, яких 40 до 50 миль далеко. Той фармер „винайшов" пса. Мав сімдесять псів, щоб пильнували фарми, бо вічно нападали на нього, хату палили й він мусів усе наново відбудовуватися. А потім псів Індіяни страшно боялися.

А Індіяни замісць псів держать велику папугу, звану арара. Таку папугу тяжко пізнати — каже д-р Снетляге — бо їй вискубують піря. Ледви відросте їй наново гарне червоне, синє або жовте піря у хвості, зараз виривають. Така обскубана папуга сидить біля індіянської хати й пильнує господарства, наче пес. Як лише хто надійде, папуга свище пронизливо, зіскакує з дерева та кидається на прохожого. Той фармер, що держить багато псів, помало заприязнився з деякими індіянськими племенами. Вони вже його не нападали, й тоді він подарував їм кілька своїх псів. Зпочатку Індіяни вважали псів наче святими. Щенята кормили Індіянки!

Молодий німецький дослідник мусів чимало занайомлюватися з Індіянами, здобувати їх довіря, так як згаданий фармер. Коли хотів наприклад „здобути" гарну военну стрілу, прикрашену перами вірла й арари та закінчену гостро кінчастим кусником бамбуса (Індіяни не знають слова „купити", а знають лише слово „подарувати), то брав стрілу, клав її на землю, а біля стріли ножик, кілька скляних коралів, усну гармонійку або щось подібне. Потім відходив. Індіяни довго нараджувалися. Вкінці зрозуміли. Після того наступив іще більший поступ: чужинець міг жити в їх селі. Опісля навчився 900 слів із їх мови й міг з ними говорити. Та вже сусіднє індіянське племя, яке відвідав, говорило іншою мовою. Все було нове, незнане. Бачив він там Індіян, що споружують собі одежу з лика кори, щось наче сорочку, а знов інші замісць лука мають тростину до видмухування, з якої дуже добре цілять на пядесять ярдів. Бачив теж „білих" Індіян.

„Білі" Індіяни це такі, яких їх жінки не малюють на червоно. З природи тамошні Індіяни мають ясну краску шкіри, та жінки малюють їх що вісім днів на червоно. Загалом ті Індіяни люблять сорокаті пера. Держать собі в хаті ріжних птахів, та майже всі ті птахи обскубані. На ріжних предметах можна побачити їх пера: на луку, на тростині до видмухування, на камінній сокирі, в вухах і в носі. Визначні мужі, яких можна би назвати ватажками, носять чудові корони з піря. Колиж Індіянин дає кому якийсь дарунок, то все встромлюють туди кілька сорокатих пер.

Металю не знають. Молодий німецький дослідник може сказати про себе, що він там започаткував залізну добу. Оставив багато ножиць, ножів і сокир у цьому камінному царстві. А за усні гармонійки дістав музичні інструменти з часів „камяної доби": сопілки, тарахкавки, бубни, свого роду клярнет із кости з людського рамени. Одначе людоїдство трапляється там рідко. Наприклад у Гваратагасі тямлять лише один випадок людоїдства, а саме коли то зїли жінку, яка зраджувала свого чоловіка...

Так то в тіні пралісів живуть люди в часах, яких ми це не знаємо. А багато з них, що мають і назву і культуру та живуть своїм життям, минаються скоро й ми нічого навіть не чули про них. Такий великий світ. Одно племя, що його цей німецький дослідник відвідав удруге після пів року, було вже на половину менше. За той час вимерла половина народу. Таке діється в тіні пралісу дуже скоро.

ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ, ЩО Є ВЛАСНИКАМИ АВТОМОБІЛЯ.

Адміністрація „Свободи" прохає всіх тих, що є власниками автомобіля, а зокрема тих, що мають авта виробу FORD і CHEVROLET, щоб вини виповнили нижче поданий квестіонар.

Виповняючи цей квестіонар, ви поможете адміністрації „Свободи" дістати від автомобільних компаній оголошення.

Квестіонар просимо слати на адресу „Свободи"

„SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

NAME
Імя

ADDRESS
Адреса

MAKE OF CAR
Назва (виріб) авта

ENGINE NUMBER — Число мотора
SERIAL NUMBER — Число серії

DATE OF PURCHASE
Дата купна

ЦВІТ ВИШЕНЬ У ЯПОНІЇ.

Народне свято по містах і в природі. — Цвіт і вояк. — Одинокі цісарські лови на качки.

По всіх вулицях, алеях і парках Японії цвітуть вишні; запах цвіту доходить передовсім із околиці святинь. Час, коли цвітуть вишні, є народнім святом для Японців. Вони вміють одушевлятися наче діти. Сиволосі люди зупиняються серед дороги та дивляться на цвіття вишень...

Впродовж століть Японці так дуже пілкувалися про плекання вишневого цвіття, що багато дерев тепер узагалі не родить! Від давен давна цвіт вишні та хризантеми є народнім цвітом Японії. Так нпр. орнамент вишневого цвіту носять у тисячах варіянтів (відмін) як родинну відзнаку, а малюнки цвітів люблять більше на Далекому Сході ніж нас малюнки звірят. Герб японського цісарського дому це хризантема, а цісар Манчуку має на своїй печатці цвіт орхідеї. В Японії є навіть союз радикальних націоналістів п. н. „Союз вишневого цвіту".

Свято процвітання вишень можна запримітити й у наймодерніших дільницях Токія: у вікнах великих крамниць, у гостинницях, чайнях, а навіть під стелями підземної залізниці повно паперових імітацій вишневого цвіття. В головній вулиці Гензі цвіте алея справжніх вишень, прибраних паперовим цвіттям! Ця імітація така знаменита, що чужинці не хочуть повірити, що то не є справжній цвіт.

В часі процвітання вишень японські родини йдуть із дітьми на прогулку в природу й тут усі одушевляються рожевавим цвітом вишень. „Кіре десу!" („Як гарно!") кричать діти та не можуть, як і їх батьки, надивитися. Тут розпаковують харчі, які принесли зі собою, а саме риж, та їдять зі смаком дерев'яними палочками.

Японська пословиця каже: „Цвіт вишні є найгарніший з усіх цвітів, а вояк є найліпший з усіх людей". І справді, в цій пословиці доволі вірно вміщується фільософія японського народу. Було зовсім помилково висловлювати погляд про Японців лише на основі того, що вони так дуже люблять цвіти, бо Японець, як це і ця пословиця та життя потверджують, таксамо одушевляється немилосердною боротьбою людини проти людини.

Як минеться такий один день одушевлення вишневим цвіттям, вертається японська родина до дому, а на другий день батько йде у фабрику, а бо дівчата у нічні бари дільниці Гінза, у порошні просторі прядільні, хлопці до ліфтів модних торгових домів — до буденщини Токія.

Тепер уже закінчилися цісарські лови на качки, що припадають також на процвітання вишень. Що року запрошує мікадо заграничних дипльоматів на оригінальні лови на качки, в яких не впаде ні один вистріл. З великими сітками (як на мотилів) уставляються ловці при вузьких ровах, якими пливе вода, а як зніметься стадо качок — вимахують ловці у повітрі великими сітками... Часом справді трапиться, що якась дурна качка впаде у сітку й це викликає велику веселість.

П. Кречет.

ЗАСУДЖЕНИЙ

Я бачив його один момент. Крикнув хтось: „іде!" і ми посхоплювались та повисли на решітці тісного тюремного вікна.

Невеличка постать, сірий одяг, чорне, буйне волосся і крейдяно-бліде лице мигнуло передо мною. Попереду ключник, позаду жандарм.

Серце в кожного з нас валило молотом; кожен мяз тремтів.

Так отсе він... Злочинець, що має впасти невдовзі з розтрощеним черепом... Герой, що не завагався віддати життя за свою ідею... Дитина, що за нею мати товче головою об тюремну браму...

Ішов рівною ходою, тільки голову схилив чомусь вдолину. Разило його сонце? Чи шукав своєї могили? Лице у нього було бліде та страшне своїм спокоєм. У нас рвалися нерви й кожне серце линуло до нього. Нам бажалося щось сказати йому, кликнути слово розради, дати йому відчути, що він не сам, що гине серед товаришів... своїх.

Але ніхто не знайшов слова. Нас обнимів його спокій. Він був сильніший від нас усіх. Здавалося, що коли би побачив нас, то всміхнувсь би здивовано на наш стривожений, ніяковий вид і сказав би:

— Заспокійтеся! Все в порядку. Все йде так, як має йти.

Бліде обличчя й наїжений штик давно пропали за вуглом, а ми все чепіли на вікні, впялившим чоло в решітку. Куди його повели? Переслухання? Конфронтація? Побачення з рідними?

Прийшов ключник і зігнав нас з вікна...

Ввечір стало відомо: наглий суд засудив його на смерть. Розстріл завтра...

Вечір, коли продзвонив дзвінок на спочинок і тюрма стихла, продер тишу ненадійний окрик:

— Слава борцеви!

А з усіх вікон відгомоном: Сла-а-ва!!

Остання почесть лицареви, останній привіт від товаришів...

Ніхто не міг спати. І він мабуть не спав. Здавалося, стояв перед нами з блідим, тихим лицем...

Тиша. Ніч. Безсердечний годинник на Бернардинськім костелі видзвонює без упину свої години...

Кожний удар — крок ближче до могили... А здалека — доходить голос притишеної ходи.

Він ходить по своїй самітній келії... чи прохоложується ключник?...

Мій товариш устав і підійшов до стола. Засвітив свічку і став щось швидко, швидко писати. Я дивився довго на нього, врешті встав і тихо підходжу. Через плечі бачу — дрібні рядки вірша. Палкі слова захоплення, а далі тихе прощання з ним. Памятаю останні слова:

„Прощай! Імя Твоє від нині
Стало для нас символом бою..
В людства омовленій години
Слава і честь Тобі, Герою!..

Мрячний досвіток збудив нас стуком запятків, брязкотом поліцайських шабель та розмовою півголосом на коридорі. За хвилину надолі застукотіли копита, заторохкотіли колеса...

Повезли.

Нервіна боротьба взяла свою жертву.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ФОРД СИТІ, ПА.

На визвольну боротьбу.

На зборах Горожанського Клюбу, які відбулися 15 вересня, не забуто також про Рідний Край та ухвалено висилувати з каси Клюбу $25 на визвольну боротьбу. Гроші переслано через Обєднання.

Стефан Шанайда.

ҐЕТЕ ПРО РОСІЛ.

Поет Захар Вернер (1768—1823) був раз у товаристві, в якому був і Ґете. Вернер сказав, що не хоче женитися вдруге, бо тоді мусів би їсти дуже підленький росіл. На це відповів Ґете, що то буває лише тоді, коли подружє бездітне. Коли знайдуться діти, варять 3—4 фунти мяса. Для двоє людей варять росіл із пів фунта мяса, з того одначе може бути лише біденький росіл. Найліпшим способом на поліпшення росолу є мати багато дітей. У цьому відношенні, як приходять діти за дітьми, поліпшується і росіл.

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (134)

Коли зависна Балза насокочила на Наомі, Тарзан вхопив її та остеріг: „Це мої люди. Вони не знають так робити, як ти. Коли ти будеш сваритися, я тебе прожену". Несподівано Балза побачила Тому Ормана. „Який же він красуні!" — замітила вона наївно. „Може він схоче воювати з тобою і відбити мене".

Товариство засміялося. Але Тарзан завважав, що нові почування Балзи зображались Орманови. І він завважав, як між ними назрівала любов, коли товариство почало робити фільмові знимки. Для Балзи треба було придумати спеціяльну ролю, а Тома Орман пророкував, що вона стане сенсацією в Голивуді.

Тарзан грав ролю львиної людини, що її мав Обровський, але в перервах він мимохіть грав далеко труднішу ролю, тобто ролю любчика Наомі. „Відколи ти мене виратував від горилів, я завважала, що я тебе люблю", сказала вона. „Ти мій Стенлі!" Ми поберемося, коли виберемося звідси".

Тарзанови було важко рішитися. Труслнвий Обровський лежав хорий у далекому селі, може навіть уже був у дорозі до берегів Африки. І Тарзан не хотів псувати щастя Наомі, колиб колись йому прийшлося сказати цілу правду про себе. Таксамо не міг він з чистим сумлінням приняти любови дівчини, що думала про кого іншого.